שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

אדמון אומר וכי בשביל שאני זכר הפסדתי. תע"ג דאמר לקמן כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההוא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא דהכי הוי עיקר מ"מ אומר ר"ת דלית הלכתא כוותיה דהא סוגיא דגמרא דלא כוותיה לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) אמר [1]רבי אבי א"ר יוחנן עשו אלמנה אלא הבא בכח אלא אחין בנכסים מועטים אלמא סתם דבריו כרבנן ועוד דלעיל פ' הנושא (דף קג.) אמרי' יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו ושתמא דהש"ס כרבנן ברים מי שמת (ב"ב דף קלט:) ואומר ר"ת דהיינו טעמא דאדמון לאו לאיפלוגי אמלמא דחכמים אמא אלא מתמה בעלמא הוא ור"ג נמי דאמר דהיא רואה אני את דברי אדמון לאו משום פסק דין אלא משום שיש ודאי לתמוה[2]: **אמר רבא דעיקר באורייתא ירית.**

בתמיה מקשים מאי קמתמה רבא אין ה"נ כדאמר לעיל בפרק נערה (דף מט. ושם) מצוה לזון את הבנות ק"ו לבנים דעוסקין בתורה ואר"ת אלא דמי דלעיל גבי מצוה יש מצוה לזון הבנים יותר מן הבנות אבל הכא שמת האב וירושתן קא שקלי מן התורה קא מתמה רבא אמילתיה דאדמון דקא בעי למימר דכשיעסוק בתורה יטול ירושה ואם לא יעסוק לא יטלנה וי"מ דהכא מיירי בבנים גדולים ולהכי פריך מאן דעסיק כו' אבל לעיל מצוה לזון את הבנים בבנים קטנים מיירי משום דכולם עומדים לעסוק בתורה קאמר ק"ו לבנים ולהכי לא פריך מאן דעסיק דכולם הן עומדים לעסוק בתורה:

שמע מינה מדרבנן טענו חטין ושעורים וכו'. תימה מאי פריך לר"ג מדרבנן והלא איכא אדמון דקאי כוותיה וכי תימא משום דרבים ניחו אדרבה אית לן למימר לאדמון דהלכתא כוותיה ואומר רבי דמכולהו פריך דמשמע דאדמון מודה בחטין ושעורים דמיפטר מדלא נקט חטין ושעורים אלא נקט כדי [3](יין ושמן) דכרימון בקליפתו דמי כדבעי למימר לקמן רב שימי בר אשי שאינו יודע הגמרא אמאי הוי נקיט האי לישנא דכדי שמן ומיהו לאחר שידע דאיכא לאפלוגיהו בין בלשון הזה לשון קנקנים פריך איפכא נימא תיובתא תיובתא דרב חייא בר אבא ואפילו הכי משני נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו: **אי** הכי מ"ט דאדמון. תימה מאי קא קשיא ליה הא אשכחן ר"ג דאית ליה האי סברא דמיחייב בטען לו חטין והודה לו בשעורים כדתנן בפ' שבועת הדיינין (שבועות לח: ושם) ונראה דה"ק אי הכי מ"ט דאדמון אליבא דר"ג דהא בעינן למימר דלהוי אדמון כרב נחמן דכוותיה קי"ל ור"נ דוקא בטענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן מיחייב אבל לא טענו חטין והודה לו בשעורין פטור: **הפוסק** מעות לחתנו. מוקי לה בירושלמי כשפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו והשתא אתי שפיר הא דאמר בגמרא כופין למאן דאילימא כופין לאב איפכא איבעי ליה למימר הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום ומסיק כופין לבעל ליתן את הגט לקטנה משום דלאו תנאה אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנית:

תסב

כיסופא מי ליה ליה. דקא מיכסיף מן המלוה תמיד. הלכך אי רבנן היא דאמרי דלענין חוב ליה ע"מ לפרוע ופרע מבכרו בשבילו חייב לשלם ובגי מודר הנאה מחילה היא ואסיר כי ליה ע"מ שלא לפרוע נמי הנאה היא ומחילה מחיל גביה ואסיר אלא חנן היא ובין בחוב העומד לפרוע בין בעומד שלא לפרוע ליה ליה גביה מידי ולאו מחילה היא ואע"ג דסלקיה מפרעון ומיכסופא:

מתני' נכסים מועטין. מפרש בגמרא בתרא[1] שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות: **הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים.** תקנת חכמים היא: **הפסדתי.** בתמיה: **גמ' מאי קאמר.** אם בשביל שאני זכר הפסדתי משמע אם בשביל שאני זכר וכמי יפה הפסדתי ומהו יפוי כמו: **מתני' והודה לו בקנקנים.** רקיס בלא שמן: **גמ' בטוענו מדה.** לא תבע ממנו קנקנים אלא שמן הפקדתי אצלך ומאי כדי שמן דקתני מתני' מדה מלא עשרה כדי שמן דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים: **בבורך.** בור שלפני הבד: **קנקנים לא עניין ליה.** וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא: **כדיס מלאים.** כדיס ושמן משמע: **עשרה כדי שמן.** ולא אמר מלאים: **יש בלשון הזה לשון קנקנים.** כיון דלא אמר ליה מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדיס מלאים והוה ליה טענו חטים ושעורים: **אלא טעמא כו'.** לשון קושיא הוא לאומודי למאן דאמר פטור דדוקיא דמתני' כרב נחמן מדקתני הטוענו את חבירו כדי שמן ולא קתני כדיס מלאים שמן שמעינן מינה דמשום דאין בלשון הזה לשון קנקנים פטרי רבנן הא אם תבעו שניהם חייב: **נעשה כמי שטבעו רימון בקליפתו.** לא דמו כדיס ושמן לחטים ושעורים דכולי חדא מילתא הוא וממין הטענה הוא: **שמן.** בלא קנקנים מנטר בבור: **אלא הכא במאי עסקי' כו'.** אלא לא תימא כמו שטענו רימון אלא ר' חייא מוקי למתניתין כגון שהודה במקלא קנקנים ומקלאתם כפר דבקנקנים גופייהו איכא כפירה והודאה ואי יש בלשון התביעה לשון קנקנים מיחייב עלייהו שבועה ושבועה דשמן דקא מחייב אדמון משום גלגול היא דקסבר יש בלשון התביעה לשון קנקנים: **מתני' ופשט לו את הרגל.** לשון בזיון הוא ואמר נוחש שאינו חש לדבריו טול טיט שעל גבי רגלי. [2] ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן: **גמ'** במה טענו לא הודה לו ומה שטענו לא הודה לו בלשון הזה לשון קנקנים מה שהודה לו לא טענו: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל כרבנן וכלהו אמוראי סביראי להו התם דנכסים מועטין כולהו דבנות ניהו ואין הלכה בזה כאדמון: **מתני'** הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר דואיל והודה מקצת הטענה ישבע

ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמר טענו חטים ושעורין והודה לו באחד מהן פטור הא רב פפא דהוא בתרא סבירא ליה כרב נחמן והלכתא כוותיה כדכתבינן בפרק שבועת הדיינין: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' י"ז סמג עשין מת ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעי' יא: לו ב מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה יא סמג עשין נה טור ש"ע ח"מ סימן פח סעיף יב: לז ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יח והגהה"ס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסיף מיניה. לכאורה ליתנא ימיהה הוא והכי"ן בגדרים דף ל"ג ע"ב בהעמיקו מיהו זה לא זכרו וכן נראה מפרש"י כאן אלא היה זה בגירסתו אבל לאיתי לאמרינא התם נמי וכו' עכ"ל והכ"מ בין שתי הלשונות דלגירסת קמא לא מצינו הנאה גמורה אבל לגירסת בתרא אף כיסופא מצינו הנאה: **ב)** רש"י ד"ה ופשט לו את הרגל כו' ואני שמעתי תלה אותי ברגל על עץ וכו' כל"ל. וכ"ה בביעור מקובצת:

תוספות רי"ד

מתני' אדמון אומר מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות נזונות והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אר"ג ראה אני את דברי אדמון פ' אם היו הנכסים מרובין כשיעור שנאמר אין כח לבנות לומר הרי אנו מוציאין לעצמנו מזונות עד שנבגור והשאר יהיה לכם אלא כל הנכסים עומדים בחזקת הבנים ונושאים ונותנים ומתעסקין בהן ואין לבנות עליהן אלא מזונות דבר יום ביומו וכך משמע הבנים יירשו כלומר הרי כל הנכסים בחזקת הבנים ואם היו הנכסים מועטים מזה השיעור נוטלין הבנות מזונות לעצמן עד שיבגרו והשאר יתנו לבנים ואח"כ ישאלו על הפתחים ובע' בפ' מי שמת וכמה הן מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו. איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן הן מרובין ואינן מועטין ומתמהינן ואי איכא כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו שקילין להו בנות לכלהו אמר רבא מציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים: ואע"ג דאמרינן לקמן כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו כאן אין הלכה כמותו ובפ' מי שמת אזלא כל סוגיא דשמעתא

מסורת הש"ס

א) כ"ב קלט:, ב) שם קמ:, ג) שבועות לח:, ד) (ב"ק לה: ב"מ ה. ולקמן קו:) שבועות מ:, ה) [שבועות מ:], ו) [דף קלט:], ז) ל"ל כי אבא א"ר יוסי, ח) [וע' סיעד תוס' ב"ב קלט: סד"ה אמר ר"ג דיהא אניו], ט) [ל"ל שמן].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי ליה לישנא אחרינא התם נמי אית ליה:

מוסף רש"י

והבנות נזונות. מזונות ופרנסה נשואין עד דתגבגרן אי עד דאמסכן לגוברין כדתנן בכתובות (דשב"ם ב"ב קלט ועי' לעיל נג:). **בשביל שאני זכר הפסדתי.** בתמיה, אלא לא אפסיד ומזונים יחד (ב"ב שם). **מאי קאמר.** מאי יפוי כח יש לזכר במזונות במקום אחר ייתר מנקבה, דקתמר בשביל שאני זכר חכומי גדול הפסדתי (שם קנ:). **מאן דעסיק בתורה הוא דירית.** כלומר מי שיש לו שני בנים, אחד עוסק בתורה ואחד אינו עוסק, יכי אבד זכותו ביירושתו בשביל שאינו עוסק (שם). **וראוי לירש בנכסים מרובין.** שאני יורש הכל אפילו מאה מנה ואין לנקבה כי אם מזונות (שם). **כדי שמן.** כדיס מלאים שמן, **והודה בקנקנים.** הכדיס שלך בידי בלא שמן (שבועות מב:).

תוספות רי"ד (המשך)

ויחכ"א אין ההודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון ש"מ טענו חטין ושעורין והודה לו בא' מהן חייב פי' כי הוא טוענו על השמן ועל הקנקנים והוא הודה לו על הקנקנים בלבד אמר רב יהודה אמר שמואל בטוענו מדה פי' שאמר לו עשרה כדי שמן שטענו שמן ולא קנקנים אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכ"ע היכא דטענו ואמר לו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קטען ליה קנקנים לא טען ליה ואי הודה לו בקנקנים פטור עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה ואי הודה לו בקנקנים חייב כי פליגי היכי דאמר לי עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדאמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והלכך כי הודה בקנקנים חייב ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים והלכתא כאדמון שיש בלשון הזה לשון קנקנים וכי הודה לו בקנקנים חייב והיכא דטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב כרב נחמן אמר שמואל ואע"ג דפליג עליה

כמה דברים אמוריים. אברייתא קאי: **איפכא מיבעי ליה.** אם בתא לכוף את האב איפכא מסתברא עפי לפי שהגדולה תגלה תגאי: **אפי' בברייתא.** כספסקה היא לעצמה: הכי גרסינן **א"ר זירא אמר רבה בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיולא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיולא בו מאי קאמר כו':** כיולא בו דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיולא בו דאדמון רבן גמליאל: **אין הלכה כיולא בו.** שלא רצה את דבריו אלא בשלשה שהיה לו לרצות את דבריו בכולם: **מתני' העורר על השדה כו'.** לאובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני: **והוא חתום.** על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון כשמכרה לו: **אדמון אומר.** יכול הוא שיאמר מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: **איכד את זכותו.** דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה: **עשאה.** המוחזק בה סימן לאחר שלא מכר לראובן זה העורר עליה אלא לאיש אחר היה מוכר שדה מצד זו ומצד לו ארבעת מצר פלוני שדה שלי ועשה שדה זו סימן מצר לנוקח ונשמו של מוכר וזה חתם על אותו שטר ולא ערער: **איכד את זכותו.** אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי: **גמ' אכל דיין.** שהוצא שטר המכירה בבית דין לקיימו כמשפט קיום שטרות שהעדים באין ומעידין על כתב ידם והדיינין כותבין שטרא דנן נפקא לקדמנא ומהכידו שהדי אחתימות ידייהו וקיימנוהי: **לא איכד זכותו.** שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: **דאני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו.** שהרי על דברי השטר הם באים להעיד:

אבל

תשב עד שתלבין ראשה. פי' רשב"ם הא דאמר רב גידל ברים המשא (לעיל דף קב:) עמדו וקדשו קנו הני מילי דקדשו מיד מתוך התגאי או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים לאו דברים הנקנים באמירה הם ובני האי גאונא (ה) הכא תשב עד שתלבין ראשה ולא מצי תבע ליה בדינא והלשון משמע כן ועמדו וקדשו משמע מתוך התגאי וקשה לי מילושלמי אהא דתנן הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן ופריך ולאו דברים הנקנים באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס ומאי קשה אפי' פסק על מנת שלא לכנוס אפ"ה יכול שיאמר לו לך אי אפשי ליתן דמיירי בשלא עמדו וקדשו מתוך התגאי ומיהו לא קשה כולי האי דאי כשלא עמדו מתוך התגאי היכי קאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן מ"מ אין נראה לרבי פירושו דמכאן אין שום ראיה דהא דקאמר תשב עד שתלבין ראשה כשאין לו לאב כלום ליתן או הבעל אינו רוצה לטרוח ולהביאו לדין אבל אם היה רוצה להביאו בדין הוה ליה ליתן ומיהו הא לא משמע הכי לרבי לפרש כשאין לו כלום ליתן מדבעי למימר כופין לאב (ו) ור"ש בירושלמי מוקי דרב גידל בנשואין ראשונים ומתניתין דהכא בנשואין שניים ואני חפשתי בירושלמי ומצאתי ברישא אע"פ דהך דרב גידל דוקא בנשואין הראשונים ודוקא באב הפוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח על ידי אחותו: **ואפילו בברייתא אמר ליה אין כל מקום קאמרינן.** תימה היכי מצי למיפסק הלכתא כתרווייהו בברייתא וכמתני' והלא דברים סותרין זה את זה דבמתני' קתני אילו אני פסקתי כו' ובברייתא קתני כסבורה אני י"ל הכי פי' ואפי' בברייתא כלומר למאי דסבירא ליה לתנא דברייתא דבפסקה היא בעצמה פליגי קא אמרת דהלכתא כוותיה וא"ל כל מקום קאמרינן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו.** פי' בקונטרס כיולא בו דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיולא בו דאדמון ר"ג וקשה לרבי מדא דליגא לא משמע הכי ועוד מה לו להזכיר בדברי חנן כיולא בו והא לא מיירי חנן אלא באותן שני דברים דוקא והוה ליה למימר הלכה כחנן ותו לא הלכך נראה לרבי כפר"ח (ז) כיולא בו בדיינים אחרים הדומין לאלו והלכה כמותו

ולא כיולא בו כלומר בדיינין הדומין לאלו אין הלכה כמותו ודומה להא דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח:) דאמר להו רב נחמן הבו דלא נוסיף עלה פי' הכינו עצמכם שלא תוסיפו עליה ללמד ממנו דבר הדומה לו:

אדמון אומר אומר השני נוח לי והראשון קשה הימנו. תע"ג דלית הלכתא כאדמון בהא דהא לא קתני בה רואה אני את דברי אדמון לא תיקשי דמסקינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג:) עלה דההיא מכר לו שדה אין מעיד לו עליה ומוקי לה בראובן שגזל משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער דלא ליזיל שמעון לאסהודי ללוי משום דניחא ליה דתיקום ארעא ביד לוי דאמר הראשון נוח לי והשני קשה הימנו הכא לא היה לו לחתום ולעשות דבר הנראה הודאה משום ניחותא דשני אבל התם לאו הודאה היא: **לא שנו אלא עד אבל דיין לא דתני רבי חייא כו'.** הקשה ה"ר יצחק ב"ר ברוך דהכא משמע דאין הדיינים מעידין על מה שכתוב בשטר אלא על חתימת העדים וקשה מהא דאמר בחזקת הבתים (שם דף נב.) אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אחות ושטרות יוצאות על שמו אמר רב עליו להביא ראיה ומשיק ראיה בקיום השטר אלמא דעל ידי חתימת הדיינים אנו יודעים שהשטרות שלו הם אלמא אכולה מילתא קמסהדי ותירץ רבי דהתם ודאי אית לן למימר דדיינים רמו אנפשייהו לאסהודי לגמרי שהרי היו יודעים שהיה נושא ונותן בתוך הבית וסתמא דמילתא לאו דידיה הוא הלכך אי לאו דידעי דשלו היה לא היו מקיימין אלא בשם היתומים: **עשאה**

לוי לשמעון זו השדה בפני ב"ד לקיימו כדין כל קיום שטרות דעלמא שהעדים באים ומעידין על החתימה והדיינים כותבין למטה שטרא דין נפק לקדמנא ומיגו דאשהידו שהדי אחתימות ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי וחותמין שם ג' דיינין וזה לבד מנכסים מוצעין שאע"פ שאר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו כדכתבינן לעיל: **מתני'** העורר על השדה והוא חתום עליה עד אדמון אומר השני נוח לו והראשון קשה ממנו וחכ"א איבד את

(ה) נראה דל"ל והלכה טופן אילו היתה שלך וכו'.

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פי"ב], (ב) [ברכות יט. וש"נ], (ג) [ל"ל וכיולא בו בכ"מ שאמר ר"ג וכו' וכו' וכן לפי גי' המוס'. רש"ל], (ד) ב"ב ל:, (ה) [גי' סדר המשנה וכן ברי"ף ורא"ש יכול הוא שיאמר השני וכו'], (ו) [עי' תוס' ע"ב ד"ה עשאה], (ז) ל"ל וכרבי שמע דבירושל' מוקי כו'. מהרש"ל,

הגהות הב"ח

(א) תד"ה תשב כו' אלא גוונא קאמר הכא: (ב) ד"ה שני כו' וכיוצא בו וכו' הלכה כמותו:

מוסף רש"י

העורר על השדה וחתום עליה בעד. לאובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי ואומר לאובן כי שמעון גזלו ממנו והוא לאובן המעורר חתום עליה בעד באותו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי אתם לאובן ועד אחר עמו (רשב"ם ב"ב ל:). השני. לוי, נוח לי. לכן חתמתי (שם).

תוספות רי"ד

תהא ישבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] אילו אני פסקתי לעצמי אהא ישבת עד שילבין ראשי [עכשיו] שאבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שהיא יכולה לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו על (מה) שפסקה לעצמה שחכ"א שתשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] כסבורה אני שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון א"ר יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו א"ל רבא לרב נחמן אפילו בברייתא א"ל מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר ומהכא משמע דהיכא דהיא פסקה על עצמה ולית לה אב ומרדה ביה ולא בעיא לאינסובי תהא ישבת עד שתלבין ראשה אבל השתא דתקון רבנן למורדת דכפנן ליה ויהיב לה גיטא ולא מיפסדא נדוניתה כ"ש זו שעדיין לא נשאת שהיא יכולה למרוד וכפינן ליה למיתב לה גיטא א"ר דירא א"ר אבא בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו ד' דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו ויש מהן שאין הלכה כמותו כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ובמקום שלא אמר אין הלכה כמותו

(ה) נראה דל"ל והלכה טופן אילו היתה שלך וכו'.

עין משפט נר מצוה

לה א ב ג מיי' פרק כג מהל' אישות מ"ב טור ע"ז סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' נב סעיף ה:
לט ד מיי' פט"ז מהל' טוען הל' ה טוש"ע ח"מ סי' קמז סעיף ה:
מ ה מיי' שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ב:
מא ו מיי' שם הלכה ב טור ש"ע ח"מ שם סעיף ד:
מב ז מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל' ז ופכ"ז הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן מה סעיף ב וסעיף ה וסי' סח סעיף ב:

תוספות רי"ד (המשך)

זכותו עשאה סימן לאחר אבד את זכותו פי' ראובן מערער על שמעון על שדה א' שמכר לו לוי ואומר לו כי לוי שמכרה לך גזלה ממני ויש לי עדים שהיתה שלי וראובן המערער הוא חתום עד על השטר של מכירה שעשה לשמעון (ו) אילו היתה שלך איך היית חותם על השטר שעשה לי לוי ולא היית מערער אלא ודאי כיון שחתמת בה הודית שאינה שלך אלא של לוי היתה שמכרה לי היה אומר אדמון יכול לומר עכשיו ראובן המערער זה שלא ערערתי בעת המכירה וחתמתי עליה עד לפי שלוי הוא גברא אלמא וקשה לי להוציאה מידו וזה שמעון השני נוח לי בעבור זה חתמתי כדי שתצא מיד לוי ותהיה ביד שמעון ואבא ואוציאנה מידו בעדים המכירים שהיתה שלי או של אבותי וחכ"א אבד את זכותו דהואיל וחתם שם הודה שאין לו עסק בה ועכשיו הוא בא ומערער דבריו בטלים: פי' עשאה סימן לאחר. פי' עשאה ראובן זה המערער על זו השדה סימן לאחר בחתימתו אבד את זכותו כגון שזה שמעון המחזיק בשדה זו מכר שדה אחרת שבצדה ליהודה וכשבא לכתוב המצרים ליהודה כתב לו שלשת המצרים והמוצר הרביעי שהיה סמוך לשדהו כתב לו מיצר רביעי השדה שלי וחתם זה ראובן בשטר מכר שעשה שמעון ליהודה ולא ערער מודה בזה אדמון שאבד את זכותו שאומר לו שמעון אילו שלך היתה זו השדה היאך חתמת בשטר מכר שעשיתי ליהודה על שדה שבצדה וכתוב שם שהיא בצד שדה שלי ולא ערערת לומר כי אינה שלך כ"א שלי כיון שחתמת שם הודית שאינה שלך ואין לומר כאן שהשני נוח לי וכיון דלא אמר הכא ר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים: אמר אביי לא שנו אלא עד אבל דיין לא אבד את זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו והדיינין חותמין על השטר אע"פ שלא קראוהו. פי' אם הובא שטר זה שמכר

ד) עשאה סימן לאחר. מתוך הלשון משמע דמעורר קמי כגון שמכר אחת מדותיו ועשאה סי׳ בשם המוחזק וכגמ׳ הכי פי׳ לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא מיבד כלומר אם מכר מערער אחת מדותיו למוחזק לאו הודאה היא דאי לאו דעבדי הכי לא היה המוחזק קונה שדה ממני ואני הייתי לריך למעות ולא גרסי׳ מזכין אלא זכין ובירושלמי משמע כרש״י שהגיה בפי׳ ר״ח ולא קוף דבר שעשאה (ה) העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה ה) אחר לאחר והעורר חתום בעד מיבד זכותו: **אמר** ליה שפיר קאמרת דאמר ר׳ יוחנן כו׳. מגיי לא היה זכור בדברי ר׳ יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים כדקיימא לן (ו) טוענין ליורשין: **אם** טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן. תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ״ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה אמר ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי׳ מיגו כדפרשינן לעיל בפרק הכותב (דף פה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו נמי שהיה נשוי (לעיל לב: ושם ד״ה דינא) דלא טענינן ליתמי מוזייף הוא אומר רבי דמלינן לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יולא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מוזייף הוא ולא נאמר ולא עשיתי אינו מהימן הואיל ולומר עשיתי אינו מהימן הוא לומר חזרתי ולקחתי ממנו ולא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טוען מוזייף הוא דלא טענינן ליתמי מוזייף הוא אומר חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בהך טענה מיגו דאי בעי אמר מוזייף הוא כדפרישית נמי שהיה נשוי: **ורבנן** סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו. אבל הא לא מצי למימר אחד דאתי מכח חד מזגינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל אחד דאתי מכח ד׳ יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו (ז) וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבא לו אלו הבאים לידו והא דקאמר בפ״ק דב״ק (דף ח.) מכר לאחד או לג׳ בני אדם כאחד פירוש עדיות ובינונית וזיבורית כולן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עדיות באחרון׳ ופריך ולימו כולהו וליגבו מעדיות משום דאמר להו אי שקליתו כדייליכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי׳ הך טעמא לבולי עלמא לא קשה מידי דהתם ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי׳ מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דאבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי׳ נזקין דידיו מן המובה בעדיות לימא הכי ורש״י פי׳ לשם דווקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א״ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א״ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכ״ת כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבהך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הולרך לפרש כאן אי לייתת ואחזיל לגבך דהשתא מרוח במה שאינו מחזירו לו ולא משמע כלל הלשון כך ועוד דקתני במתני׳ יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירלה מוכר: ורבנן

ליה אורחך לאו גבאי הוא אי הכי מ״ט דאמרמן אמר רבא בר׳ דאתו מכח ד׳ וד׳ דאתו מכח חד ב״ע לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ד׳ אדמון סבר מ״מ אורחי גבך הוא ורבנן סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו דלא מצית לאישתעויי דינא בהדייהו. פי׳ אי צייתת אתפשר עצמך בדמי הדרך ולא ארבה עליך דמים ואי לא צייתת ותרבה אותו בזמנם אני אלך לאותם שמסרו לי באחריות אומר לכל א׳ וא׳ אתה מכרת לי שדה שלימה וזה בא וחובע ממני דרך בואו וסייעו לי והם יבואו ויטענו עמך ולא (קובל לה דיין) (תוכל להתדיין) עם א׳ מהן ואלה הם דברים בעלמא לרוותא דמילתא אע״פ שלא הלך להם כך הדין נותן כיון שמזכותם הוא בא שכמו שהם היו דוחים אותו כך הוא דוחה אותם שכל זכות שהיה להן

אבל הדיינין חותמים אע״פ שלא קראוהו: עשאה סימן לאחר: אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ההוא דעשאה סימן לאחר ערער ושכיב ואוקים אפוטרופא אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי א״ל עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לך א״ל שפיר קאמרת דאמר ר׳ יוחנן אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד הוה עלה ריכבא דדיקלי אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתי ממנו א״ל שפיר קאמרת דא״ר יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: מתני׳ מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: גמ׳ מ״ט דרבנן שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אמר רבא בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום דרכא אית לי גבך ורבנן סברי אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א״ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא: ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא: מתני׳

ואבל הדיינים חותמים. בקיוס אע״פ שלא קראוהו שהרי אינן מעידין אלא שמכר זה בא לפניהם והעדים הכירו שהיא תחיתתן: **לא שנו אלא לאחר.** דוקא נקט ממני׳ סימן לאחר אבל עשאה המוחזק בה סימן לעצמו של לאובן זה העורר עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבגלה לראובן זה העורר עליו וכשמגלר לו סימני המגרים כתב על שדה זו מיגר פלוני שלי ולא מיחה לראובן: **אי לאו דעבדי הכי.** אם לא שתקתי: **למימסר מודעא.** לומר לעדים בסתר הוו יודעין שעל שדה זו שאגל זו שאני לוקח אני מערער ומה ששתקתי למה שכתבה במגריה בשמו שאם אני מוחה לא ימכור לי זאת: **חברך חברא אית ליה.** ויודיעוהו ושוב לא ימכור לי: **חלם אחד.** מענית המחריסה על פני כל השדה שמכר הוודיתי לו בין שדה זו שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו חלם כתב מגר פלוני שלי ותמתי על השטר ולא מחיתי: **הב ליה מיהת חלם אחד.** לאחר שהגיע אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהם וגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהן סימן בשמו של מחזיק א״ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: **הוה.** על אותו חלם: **ריכבא דדקלא.** שורת דקלים מורכבין זה על גב זה: **חזרתי ולקחתיו הימנו.** לאחר שעשיתיו סימן בשמו: **נאמן.** דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמלאמר שם עדים שהיתה שלו וגזלה הימנו אין לזה זכות בחותו חלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו: **מתני׳ ואבדה דרך שדהו.** שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: **ילך לו בקצרה.** על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יכרוך לו שלא ירבה ליטול: **גמ׳ שפיר קאמר אדמון.** דקס״ל כשאר בעלי השדות שבגיבותיו של אדם אחד הן דממה נפשך אורחיה גביה הוא: **ארבעה בני אדם.** דכל חד וחד מדחי ליה דרכך לאו גבאי הוא: **וארבעה דאתו מכח חד.** שלקחוה מאיש אחד אחר שהלך זה: **אי שתקת שתקת.** ואוזיל גבך כשתקנה הדרך ממני: **הוא דאמר.** בשעת מיתתו: **היינו מתני׳.** דאזלא גבי כל חד וחד ומלי מדחי לה כרבנן: **כל חד וחד מצי מדחי ליה.** של מזרח אומר לו בצפון דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד ואחד: **הכא דקלא גבייהו הוא.** שהרי כל הנכסים היו יחד בשעת נזואה ועל כולם הטיל הדקל ולא פירש איזהו: **ושכב תרי פלגי דדקלא.** שהיה לו בשותפות ושאר דקלים הרבה היו לו והיתומים היו נותנין לה אותן שני חלאין שם טורח בהן יותר: **קרו אינשי כו׳.** ועל כרחה ידה על התחתונה שהנכסים בחזקת היתומים וזו אינה באה עליהם אלא מכח הנזואה: מתני׳

ד) עשאה סימן לאחר. מתוך הלשון משמע דמעורר קמי כגון שמכר אחת מדותיו ועשאה סי׳ בשם המוחזק וכגמ׳ הכי פי׳ לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא מיבד כלומר אם מכר מערער אחת מדותיו למוחזק לאו הודאה היא דאי לאו דעבדי הכי לא היה המוחזק קונה שדה ממני ואני הייתי לריך למעות ולא גרסי׳ מזכין אלא זכין ובירושלמי משמע כרש״י שהגיה בפי׳ ר״ח ולא קוף דבר שעשאה (ה) העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה ה) אחר לאחר והעורר חתום בעד מיבד זכותו: **אמר** ליה שפיר קאמרת דאמר ר׳ יוחנן כו׳. מגיי לא היה זכור בדברי ר׳ יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים כדקיימא לן (ו) טוענין ליורשין: **אם** טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן. תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ״ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה אמר ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי׳ מיגו כדפרשינן לעיל בפרק הכותב (דף פה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו נמי שהיה נשוי (לעיל לב: ושם ד״ה דינא) דלא טענינן ליתמי מוזייף הוא אומר רבי דמלינן לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יולא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מוזייף הוא ולא נאמר ולא עשיתי אינו מהימן הואיל ולומר עשיתי אינו מהימן הוא לומר חזרתי ולקחתי ממנו ולא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טוען מוזייף הוא דלא טענינן ליתמי מוזייף הוא אומר חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בהך טענה מיגו דאי בעי אמר מוזייף הוא כדפרישית נמי שהיה נשוי: **ורבנן** סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו. אבל הא לא מצי למימר אחד דאתי מכח חד מזגינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל אחד דאתי מכח ד׳ יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו (ז) וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבא לו אלו הבאים לידו והא דקאמר בפ״ק דב״ק (דף ח.) מכר לאחד או לג׳ בני אדם כאחד פירוש עדיות ובינונית וזיבורית כולן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עדיות באחרון׳ ופריך ולימו כולהו וליגבו מעדיות משום דאמר להו אי שקליתו כדייליכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי׳ הך טעמא לבולי עלמא לא קשה מידי דהתם ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי׳ מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דאבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי׳ נזקין דידיו מן המובה בעדיות לימא הכי ורש״י פי׳ לשם דווקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א״ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א״ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכ״ת כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבהך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הולרך לפרש כאן אי לייתת ואחזיל לגבך דהשתא מרוח במה שאינו מחזירו לו ולא משמע כלל הלשון כך ועוד דקתני במתני׳ יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירלה מוכר: ורבנן

אבל הדיינים חותמים אע״פ שלא קראוהו: עשאה סימן לאחר: אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ההוא דעשאה סימן לאחר ערער ושכיב ואוקים אפוטרופא אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי א״ל עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לך א״ל שפיר קאמרת דאמר ר׳ יוחנן אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד הוה עלה ריכבא דדיקלי אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתי ממנו א״ל שפיר קאמרת דא״ר יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: מתני׳ מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: גמ׳ מ״ט דרבנן שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אמר רבא בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום דרכא אית לי גבך ורבנן סברי אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א״ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא: ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא: מתני׳

ואבדה דרך שדהו: אם אבדה דרך שדהו. שהיתה שדהו מוקפת מדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הדיותות ואבדה, שנכתו על אחת מן הדיותות היתה (ובמות לד:). **ילך בקצרה.** יתנו כיוסיס דרך קלרה, ולקמן מפרש לה (שם). **שפיר קאמר אדמון.** דקסלקא דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו, דאמר מוכיחים גביה הוא (שם). כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם. דכל חד מדחי ליה (שם). **בארבעה דאתו מכח ארבעה.** שארבעה אנשים מכרו לאלו (שם). **אי שתקת שתקת.** ולא אענה עליך כדמים יקריס (שם).

תוספות רי״ד (המשך)

ומשום דאתם בההוא סימנא אתה עושה אותו כאילו הודה לו ואע״פ שלא הודה לו בפי׳ לפיכך כל טענה שיאמר אנו מאמינים לו כיון שיש לו עדים ואי אמרת טעמא דטען אפוטרופוס הא לא טען לא הוה טען אביי הכי בעבור היתומים והא דק״ל כל מילתא דהוה מצי למיטען אביהם של יתומים ב״ד טוענים בעבורם שהרי אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ואע״פ שיש ביד המלוה שטר חתום ויתמי לא טענו מידי טענו ב״ד בעבורם דלמא פריעה י״ל דוקא גבי פרעון דשכיחי אינשי דלא קרעי לשטרא או משום דמאמינו שיקרענו או שמא ישאר מעט לפורעו או שמא אפשיטי דספרא שרייה טוענין בעבורם אבל בחזרתי ולקחתיו ו) דהוה מילתא דלא שכיחא אי נמי בחלם א׳ עשיתי לו דלא מוכחא מילתא אי טענו יתמי אין ואי לא לא טענו להו ב״ד. והרב אומר שאפילו באלו הטענות טוענין ב״ד בשבילם שכל טענה שיכולין לטענן טוענין ואביי דלא טען הכא בשבילם משום דלאו אדעתיה ב): **מתני׳** מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכ״א יקח לו דרך בק׳ מנה או יפרח באויר. פי׳ אבדה לו דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו אדמון אומר וכו׳ פי׳ בעל כרחם יתנו לו דרך ללכת בשדהו ויבחרו לו הקצרה שבהן. וחכ״א הפסיד דרכו כיון שאינו מכירה ומתמה שפיר קאמר אדמון פי׳ דקס״ד שד׳ השדות שסביבותיו הם של אחד דממה נפשך אורחיה גביה אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוהו ד׳ בני אדם מד׳ רוחותיה דכל חד וחד מדחה

ו) וכ״כ הרא״ש בתשובה בריש כלל פ״ו לתלק בזה וכ״כ בשו״ע בסי׳ ר״ל סעיף י״ב אלא הרא״ש בפסקיו כאן והכ״ן כתב מי׳ אחר דבמקום דאיכא אפוטרופוס אין יכולים כ״ד לטענן מתמילה דשמא יודע האפוטרופוס בגבי והיינא ג״כ בשו״ע בסי׳ ק״ח סעיף ד׳ והבכר ל״ע. ז) יכ״כ התוס׳ כאן בד״ה אחר ליה.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי׳ פט״ז מהל׳ טוען הל׳ ב ופ״ו מהל׳ עדות הל׳ ח סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סימן מו סעיף כ וסימן קמז סעי׳ ד:
מד ב מיי׳ פט״ז מהל׳ טוען ונטען הלכה ח כ״י ח״מ סימן קמו:
מה ג מיי׳ שם הל׳ ב טוש״ע ח״מ סימן קמז סעי׳ ג:
מו ד טוש״ע שם בהג״ה:
מז ה מיי׳ פ״י מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין לו טור ש״ע ח״מ סימן לל סעי׳ ב:
מח ו מיי׳ פט״ו מהל׳ טוען ונטען הל׳ יא טוש״ע ח״מ סימן קמח סעיף ב:
מט ז ח ט מיי׳ שם שם טור ש״ע שם וסעיף ח:
נ י מיי׳ פ״י מהלכות נחלות הלכה ב סמג עשין לו טוש״ע ח״מ סי׳ רפח סעיף ב:
נא כ ל מיי׳ פי״ח מהל׳ זכיה הל׳ כב סמג עשין סב טוש״ע ח״מ סי׳ רנג סעי׳ כב [וכתב אלפס ב״כ פ״ב ד׳ רכג.]:

תוספות רי״ד

ראובן היה אחד מג׳ הדיינין ותחם שם לא אבד את זכותו שאין הדיינים צריכים לדאות מה שכתוב בשטר שלא על מה שכתוב בתוכו מעידים אלא על חתימות העדים והלכן לא אבד את זכותו שהוא יכול לומר כשחתמתי דיין על האשרתא לא ראיתי מה שכתוב בשטר שאילו הייתי רואה מיד הייתי מערער ששדה זו היתה שלי והשטר זה בטל הוא ולא הייתי חותם: עשאה סימן וכו׳ אמר אביי ל״ש אלא לאחר אבל לעצמו לא אבד את זכותו דא״ל אי לאו דעבדי הכי לא הוה מצינא לך (ס״א מיזכין לי) מאי אית לך למימר אי בעי לך למימסר מודעא חברך חברא אית לך. פי׳ אם זה שמעון מכר השדה האחרת שבצד זו לראובן וכתב לו במצרים שהיא סמוכה לשדה שלי ועכשיו אומר לו שמעון לראובן אילו הייתה שלך היאך שתקת וקבלת זה השטר אילולי שהודרית כי היא שלי ואינה שלך לא אבד בזה ראובן זכותו שהוא אומר לו אם הייתי מערער מיד היית חוזר בך מלמכור לי אותה השדה ולא הייתי יכול לכוף כדי שתמכור לי מפני שהייתי חפץ בקניינך אותה שדה שתקתי וזה שלא עשיתי מודעא בפני עדים מתחלה כי זה שאני שותק ומקבל שטר זה לא שאני מודה אלא מפני השדה האחרת שהוא מוכר לי אני שותק עכשיו מפני שאני ירא שמא יגידו העדים הדברים ויגיעו לאזניך ותמנע מלמכור לי. ההוא דעשאה סימן לאחר שכיב ואיקום אפוטרופא אתא לקמיה דאביי א״ל עשאה סימן לאחר אבד את זכותו. א״ל אילו הוה אבוהון דיתמי הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לו א״ל שפיר קאמרת דא״ר יוחנן אם טען ואמר תלם א׳ עשיתי נאמן. פי׳ מה שהודית על תלם א׳ שיש על פני כל השדה שמכר בין שדה זו שאני עורר ובין אותה השדה שמכר ועל אותו החלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי ולא מחיתי א״ל זיל הב ליה תלם א׳ פי׳ לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה שדה של אביהם וגנזלה ממנו ולא היה בה כלום זכות למחזיק אלא שעשאה סימן לאחר א״ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם א׳. הוה (איכא) עליה ריכבא דדקלא א״ל אילו הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו א״ל שפיר קאמרת דא״ר יוחנן אם אמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקי אפטרופא לוקים כי האי דידע להפוכי בזכותא דיתמי. פי׳ המורה דדפה שאסר הוא הפה שהתיר ואינו נ״ל דלא אמר דהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא כדטעי׳ האיסור וההיתר ביחד אבל אם אסר עצמו היום אינו יכול להתיר עצמו למחר אלא הטעם הוא מפני שיש לו עדים שהיתה שלו או של אביו

מסורת הש״ס

ו) [לקמן קי. ב״ב כח: לח: לט. ערכין טז.], ב) יבמות לו:, ג) נ״ו שם, ד) שיך לעמוד ו׳: במתני׳, ה) נ״י ר״ש״ל אחד לאחר, ו) [ניטין נח: ב״ב כג.],

הגהות הב״ח

(ה) תד״ה עשאה כו׳ עשאה סימן כל״ל ומיכת העורל ממתן: (ב) ד״ה וכגון כו׳ למרייהו דזכות:

מוסף רש״י

מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו. שהיתה שדהו מוקפת מדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הדיותות ואבדה, שנכתו על אחה מן הדיותות היתה (ובמות לד:). **ילך בקצרה.** יתנו כיוסיס דרך קלרה, ולקמן מפרש לה (שם). **שפיר קאמר אדמון.** דקסלקא דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו, דאמר מוכיחים גביה הוא (שם). כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם. דכל חד מדחי ליה (שם). **בארבעה דאתו מכח ארבעה.** שארבעה אנשים מכרו לאלו (שם). **אי שתקת שתקת.** ולא אענה עליך כדמים יקריס (שם).

מתני' והלה הוליא שמכר לו שדה. הלוה הוליא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך: **זה היה פקח שמכר לו את השדה.** לפי שהיה זה מבריח מטלטליו ולא היה לו מהיכן ימשכנו על חובו וענכשיו יטול את הקרקע: **גמ' באחרא שהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כולי עלמא לא פליגי.** שהיה למוכר לעכב במעות שקיבל ולא יכתוב לו השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב: **למימסר מודעא.** ואיני מוכר לו אלא שאוכל למשכנו: **חברא איתי ליה.** ויודיעהו ולא יקח עוד השדה: **מתני' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה.** לאוכן על שמעון ושמעון על לאוכן שטר שהוליא לאוכן מוקדם ושל שמעון מאוחר: **אדמון אומר.** יכול שמעון לומר לראובן: **אילו חייב הייתי לך.** כדברי שטרך כיצד אתה לוה ממני אחרי כן היה לך לתבוע את חובך ממני: **זה גובה וזה גובה.** אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חברו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: **גמ' הפוכי מערבא למה לי.** הנוסח שני מרלופין של עור ומשמן שוה מה יתרון לו להפוך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין: **בשלו הן שמין.** מה שאמרו חכמים בעל חוב בגיונות בקרקעות הלוה שמין אם יש ללוה שדה שהיא גיונית לכל אדם ואנלו היא עדית שאחר שדותיו גרועות הימנה אין ב"ח גובה הימנה: **ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין.** וסוף סוף כי הדר אתי אתי למיגבי בינונית שהיתה שלו שקיל: **ורב נחמן.** נהי נמי דבשלו הן שמין מאי חזית כו': **סוף סוף כי אתו למיגבי בחדי דדי אתו.** שהרי שניהן הוליאו שטרותיהן בנית דין: **מר סבר בשלו הן שמין.** ולאו הפוכי מערבא הוא דממה נפשך איכא רווחא לבעל זיבורית דאי חבריה קדים בריאה וגבי איכא גביה עדית וגיונית וזיבורית ומגבי להאיך גיונית ואי איהו קדים וגבי גיונית הויא גביה עדית ומגבי לחבריה זיבורית: **ומר סבר בשל עולם הן שמין.** וכיון דבהדי אתו למיגבי יהבי בית דין בינונית לבעל זיבורית בריאה והדר גבי לה מייה הלכך הפוכי מערבא הוא: **תנן זה גובה וזה גובה.** נהי נמי דאית להו לרבנן שנייהם השטרות כשרים יעמוד זה בשלו וזה בשלו אלמא ס"מ בשלו הן שמין ולאו הפוכי הוא: **כגון שלוה זה לעשר.** אלא יוכל הנשה לתובעו עד עשר שנים דאיכא רווחא דהמתנה: **אילימא ראשון לעשר.** ושני בא אלא לסוף שנה ולוה לחמש: **בהא לימא אדמון כו' הא לא מטא זמניה.** ומה היה לו לזה שהלוהו [1]ויתבענו לסוף חמש ועדיין יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר משיהא פורע לו בחובו: **אי דמטא זמניה.** אם שלמו חמשת השנים כשבא המלוה לגוות מן הלוה: **מ"ט דרבנן.** דמכשרי שטרו של מלוה ראשון הרי הגיע זמנו והיה לו לתובעו ולא לגוות דעבד לוה לאיש מלוה: **לא גריכא דאמא.** לגביה ולוה הימנו ביומא דמשלם חמש: **ביומי עסקינן.** שמת אחד מהן והיתומים באים ותובעים ואין להם קרקע שיהא שכנגדם גובה שטרו מהן דלא משעבדי מטלטלי דיתמי לבעל חוב: ה"ג **ולוקמה דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עדיים וגיונים דאי נמי בשל כל אדם הן שמין אין נפרעים כו': מתני' ג' ארצות נגשואין.** ארצות בשאין שוות כגון שהיה לו לראובן עדית וגיונית ושמעון אין לו אלא זיבורית דאתי שמעון וגבי מראובן בגיונית כדין ב"ש והדר ראובן ושקיל משמעון זיבורית דאותה גיונית שגבה מראובן נעשה אצלו עדית ולא שקיל ראובן מיניה אלא זיבורית שאין בעל חוב דינו בעדית וקסבר רב נחמן בשלו הן שמין דאע"ג מלחבוע את שמעון עד שהשלימה שנתו של שמעון ועכשיו אנו רואין שזמן שני השטרות הגיע לגבות קסבר רב נחמן זה גובה וזה גובה שב"ד נזקקין לנכסי כל אחד ואחד לפרוע למי שכנגדו ורב ששת סבר הפוכי משראתא למה לי כאדם שטעון שתי משואות אחד בכתף ימינו וא' בכתף שמאלו מה נהנה להפך מזה לזה כיון שכוכר שניהם שוה גם עכשיו נמי כיון שההלואות שוות ושתיהן הגיע זמנן לגבות יחד תצא הלואה כנגד הלואה וזה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו ואמרינן דכולי עלמא עדיית ועדיית בינונית ובינונית זבורית ודאי הפוכי משראתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עדיית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין דאתי בעל זיבורית ודאי הפוכי משראתא הוא אלא כי פליגי בשאין שוות כגון שהיה לו לראובן עדיית ובינונית ושמעון אין לו אלא זיבורית דאתי שמעון וגבי מראובן בגיונית כדין ב"ש והדר ראובן ושקיל משמעון זיבורית דאותה בינונית שגבה מראובן נעשה אצלו עדיית ולא שקיל ראובן מיניה אלא זיבורית שאין בעל חוב דינו בעדיית וקסבר רב נחמן בשלו הן שמין דאע"ג

מתני' המוציא שטר חוב על חברו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר יכול הוא שיאמר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו: **גמ'** מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון [2]באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך לפרוע את שלך כשמכרת לי את השדה כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי ליה למימסר מודעא ורבנן סברי [3]בחברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה: **מתני'** שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני [4]וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: **גמ'** אתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו [5]דכולי עלמא עדית ועדית בינונית ובינונית זבורית וזיבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד בינונית ולחד זיבורית רב נחמן סבר [6]זה גובה וזה גובה קסבר בשלו הן שמין אתי בעל זיבורית וגבי ליה לבינונית דהוה גביה עדית ואתא ההוא ושקיל זיבורית ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר בשל כל אדם הן שמין סוף סוף כי אתי ההוא בינונית דנפשיה קשקיל ולרב נחמן מאי חזית דאתי בעל זיבורית ברישא ליתי בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית וליהדר וליגבי ניהליה לא צריכא דקדים תבעיה סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו אלא לא צריכא דאית ליה לחד עדית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר [7]בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין תנן וחכ"א זה גובה וזה גובה [8]תרגמה רב נחמן אליבא דרב ששת [9]כגון שלוה זה לעשר וזה לחמש ה"ד אילימא ראשון לעשר ושני לחמש בהא לימא אדמון אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני הא לא מטא זמניה אלא ראשון לחמש ושני לעשר ה"ד אי דמטא זמניה מ"ט דרבנן ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון לא צריכא דאתא בההוא יומא דמשלם חמש מר סבר [10]עביד איניש דיזיף ליומיה ומ"ם לא עביד איניש דיזיף ליומיה רמי בר חמא אמר הכא ביתמי עסקינן דיתמי מיגבא גבי אגבויי לא מגבינן מינייהו והא זה גובה וזה גובה קתני זה גובה וזה ראוי לגבות ואין לו אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דזה גובה וזה גובה קתני ועוד לגבינהו ארעא ליתמי וליהדר וליגבינהו מינייהו כדרב נחמן [11]דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותן מהן קשיא ולוקמה דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה [12]עדית ובינונית דאזלי יתמי גבו בינונית ומגבו ליה זיבורית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין הא [13]אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזיבורית [14]הני מילי היכא דלא תפס אבל היכא דתפס תפס: **מתני'** [15]שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל

ורבנן חברך חברא אית ליה. והא דמסקינן לעיל אליבא דכולי עלמא דלא איבעי ליה למימסר מודעא גבי לעצמו לא איכא זכותא דאמרינן חברך חברא אית ליה יש לומר דלא דמי דמה שעשאה סימן לא הוה כל כך הודאה כמו הכא שהוליא שמכר לו את השדה הילכך לא איבעי ליה למימסר מודעא אבל בהך הודאה פליגי דדמיא טפי להודאה ולפרש"י אתי שפיר דלעיל ודאי לא הוה ליה למערער למימסר מודעא דדלמא שמע המוכר לו שדה מהא וימנע למוכרה ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות אבל [16]הכא גבי מכירת שדה אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דאמרי איגשי זבין קנית זבינת אפסדתא [17]):

סוף סוף כי אתו למיגבי בהדי הדדי קאתו. אע"ג דנזקקין לתובע תחילה היכא דאית ליה פסידא אין נזקקין כדמוכח התם (ב"ק דף מו: [18]וסס) טעמא כגון דזילי נכסיה: **שלש ארצות** לנשואין. תוספתא בד"א בזמן שהיה מיהודה ואילך ביהודה או בן גליל שאילך בגליל אבל בן יהודה שאילך בגליל או בן גליל שאילך ביהודה כופין אותה לצאת שעל מנת כן נשאה: הכי

נב א ב מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל"ח טוש"ע חו"מ סי' פה סעי' ח:
נג ג ד ה ו ז מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ג:
נד ח טוש"ע שם סעי' ה:
נה ט מיי' פי"ג מהל' חיוטת הל' י סמג לאוין פח טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' ח:

תוספות רי"ד (המשך)

עצמך עבד לוה לאיש מלוה ולא גבית אותו בחובך אלא ודאי נראין הדברים ששטרך מזוייף הוא ואינו גובה ראובן בשטרו כלום. וחכ"א בעבור זה לא יפסל שטרו של ראובן אלא זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו. היכי דמי אי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון ואי דמטא זמניה הא מטא זמניה ומ"ט דרבנן פי' ההלואה האחרונה שהלוה שמעון לראובן מנה מתי היתה אם היתה עד דלא מטא זמניה דשטרא דראובן ששטרו היה עד שנה א' וקודם השנה אינו יכול לתבעו את שמעון מאותו מנה ועד שלא השלימה השנה בא ראובן אצל שמעון והלוהו מנה בהא לימא אדמון אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני והרי עדיין לא הגיע זמן שטרו של ראובן לגבות משמעון ובעבור זה חזר ולוה ממנו ולא יכול לגבות אותו המנה בחובו ולקח ממנו בהלואה ולא יתבטל שטרו של ראובן מפני שחזר ולוה משמעון ואי דמטא זמניה כגון שהגיעה השנה ואח"כ לוה ראובן משמעון מנה. א"כ מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון [19]דילמא א"ל שמעון אילו שטרך אמת למה לא גבית ממני המנה בחובך כיון שהגיע זמן שטרך לגבות ולקחת ממני בהלואה ועשית עצמך עבד לוה לאיש מלוה: לא צריכה בימא דמשלם מנה מר סבר עביד איניש דיזיף ביומיה. פי' ביום שמשלמת השנה בא ראובן ולוה משמעון אדמון סבר לא עביד איניש דיזיף ביומיה שכיון שלמחר יכול לתבוע את חובו מי הביאן ליקח ממנו בהלואה היום ימתין זה היום ולמחר יגבה חובו אלא ודאי מזוייף הוא. וחכמים סברי עביד דיזיף ביומיה שמא היה דחוק למעות ביוחר ולא יכול להמתין עד למחר ולקח ממנו היום בהלואה הילכך שני השטרות קיימים וזה גובה שטר חובו בזמנו וזה גובה שטר חובו בזמנו. אחמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי משראתא למה לי אלא זה עומד בשלו פי' כגון ראובן שהוציא שטר על שמעון שהלוהו מנה בניסן מכאן ועד שנה ושמעון הוציא שטר על ראובן שהלוהו מנה באייר מכאן ועד שנה דאליבא דכ"ע שטרות שניהן קיימים שהרי כשחזר שמעון והלוה מנה לראובן באייר עדיין לא הגיע זמנו של ראובן לגבות משמעון ומודה בזה אדמון דזה גובה וזה גובה כדאמרן ואירע הדבר שהמתין ראובן

---

[1]) נראה דל"ל דלימא ליה שמעון אילו שטרך אמת.

מוסף רש"י

היה לך להפרע את שלך. ולא היה לך למכור לי קרקע בשביל שיכך מעות (רשב"ם ב"ב קנז.). יתומים. בני מלוה, שגבו קרקע. מן הלוה, בעל חוב. של אביהן שנתחייב לו אביהן מעות (שם קכה.) חוזר וגובה אותה מהן. כאילו עפלה להם ממש בירושה (רע"ל צב.).

תוספות רי"ד

מכרו לו והלכה כחכמים. ההוא דאמר דקלא לברתי' פי' ציוה בשעת מיתתו שיתנו דקל א' לבתו ולא פירש באיזה רוח יתנוהו לה אזול יתמי איפלוג ולא יהבו לה דקלא אזלא היא לגבי אחי וקדחו לה סבר רב יוסף למימר היינו מתני' א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דקלא גבייהו הוא פי' התם כל א' וא' אומר אין דרכך אצלי אלא אצל חברי אבל הכא לכל אחד יש לו מן הדקל חלק שאילו היו נותנים לה הדקל קודם שיחלוקו היה מחמעט חלקו של כל א' וא'. מאי תקנתייהו ליתבו לה דקלא ולהדרי ליפלגו מרישא. ההוא דאמר דקלא לברתי שכיב ושבק תרי פלגי דיקלי יתיב רב אשי וקהדי בה מיקרו אינשי לתרי פלגי דקלי דקלא אי לא כי הוא לא סימן איזה דקל יתנו לה והלכך יכולים היתומים לסלקה באיזה דקל שירצו והניח הרבה דקלים וגם הניח שני חצאי דקלים שהיה לו בשותפות עם א' מיבציא ליה לרב אשי אם יכולין לסלקה באותן שני חצאי דקלים או דלמא דיקלא א' משמע ולא שני חצאי דקלים א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבינא קרו אינשי לתרין פלגי דיקלי דיקלא: **מתני'** המוציא שטר חוב על חברו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו. פי' המולה הוציא שטר חוב על הלוה והלוה הוציא שטר למלוה בפניהם שמכר לו המלוה שדהו ואומר שטרך הוא מזוייף או פרוע שאילו חייב הייתי לך למה מכרת השדה שלך ולא גבית המעות בחובך וחכ"א זה המלוה היה פקח שמכר לו את שדהו מפני שלא היו לו אלא מטלטלין ואם היה בא למשכנו היה מסתירן לפיכך מכר שדהו לו שיוכל למשכנו ואע"פ שהיה לו שדה אחרת היה ירא שמא היה משועבד לאחרים אבל אם המלוה קנה לאחר מכאן שדה מן הלוה מודו רבנן שיוכל לומר לו אילו חייב הייתי לך למה נתת לי מעות ולא גבית אותן בחובך ולית ליה למלוה שום טענה לומר לו: באתרא דיהבי זוזי והדר כתיבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך להפרע את שלך כי פליגי באתרא דכתיבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי לך למימסר מודעא אשטרא ורבנן אמרי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה והלכה כחכמים: **מתני'** שנים שהוציאו ש"ח זה על זה אדמון אומר אילו הייתי לך כיצד אתה לוה ממני וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו. פי' ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שהלוהו מנה ושמעון הוציא שטר חוב על ראובן שהלוהו מנה שטרו של שמעון הוא מאוחר לשטרו של ראובן אדמון אומר יכול שמעון לומר לראובן אילו חייב הייתי לך כמו שכתוב בשטרך למה חזרת ולוית ממני מנה ולא גבית אותו המנה ממני בחובך מי הביאך לקחת ממני בהלואה ולעשות

---

[2]) ב"ב כ מח: [נעיל קט: וש"נ], [3]) [ב"ק ז: ח.], [4]) [שבת נב: וש"נ], [5]) [עיל לב. פסחים לא. (ב"ק מג.) ב"ב קכה.], [6]) כר"ן לא גרס הכא עדיית אלא בינונית לחוד דלרב ששת קיימינן הכא דלא בעי למימר דאית ליה נמי עדיית ובינונית הוא שנפל בספרים מהא דאוקמי' ליה הכי לעיל לרב נחמן וק"ל. מהרש"ל, [7]) [גיטין מח: וש"נ], [8]) ל"ל ויחזור ויתבענו כו' לסוף ה' שנים. רש"ל, [9]) אלא הכא בגטעות נפל בדברי תוס' וא"ל אבל גבי מכירת שדה כו' מהרש"ם ע"ש, [10]) [ב"מ נא.], ושם איתא זבנת קנית זבין [אוכיל],

---

[1]) נראה דל"ל דלימא ליה שמעון אילו שטרך אמת.